

Zekâtı Allah yolunda sarf etmek

“Çaresiz” rumuzlu okuyucumuz: “İmân ve Kur’ân hizmeti yapan merkezlere zekât verilir mi?”

Zekât, İslâm’ın eşsiz bir yardım ve yardımlaşma kurumudur. Teşrîi doğrudan Kur’ân’a dayanır ve sosyal dengeyi ayakta tutmayı hedefler. Sosyal denge iki şeyle sarsılır: Şiddetli maddî ihtiyaç. Şiddetli mânevî ihtiyaç.

Bunlardan şiddetli maddî ihtiyacın, mâneviyatı da sarsabileceği doğrudur. Fakat şiddetli mânevî ihtiyacın, dünya saltanatı da olsa hepsini yerinden oynatacağı, dünyayı ve değerlerini yerle bir edeceği, maddeyi ve zamanı temelinden sarsacağı unutulmamalıdır. Zekât vereceğimiz birimler arasında tercih yaparken, insanların maddî ve mânevî açlıklarını birlikte düşünmeli ve birlikte değerlendirmeliyiz. İnsanları aç bırakmayalım. Ama, eğer aç insan yoksa, zekâtımızı gayr-i zarurî tüketimi teşvik için değil, aynı insanların, aynı cemiyetin ve aynı toplumun şiddetli mânevî ihtiyaçlarının tatmini ve giderilmesi için seferber olmuş hizmet birimlerinin ellerinden tutmak için kullanalım.

Kur’ân, zekâtın, sekiz adet ihtiyaç grubundan birisine veya bir kaçına verilmesini hükme bağlar. Bu ihtiyaç guruplarının dördünde şiddetli maddî ihtiyacın giderilmesi, diğer dördünde ise, şiddetli mânevî ihtiyacın tatmini öne çıkar. Söz konusu sekiz sınıf şunlardır: Fakirler, miskinler, zekât işinde çalışanlar, müellefe-i kulûb, köleler, borçlular, Allah yolunda bulunanlar ve yolda kalmış yolcular. (1)

Bu sekiz guruptan fakirlerde, miskinlerde, kölelerde ve borçlularda şiddetli maddî ihtiyaç ön plândadır. Öyle ki, her dört sınıfın da ihyâsı, ayağa kalkması, kendine gelmesi, yaşayabilecek bir geçime ulaşması ve karnını doyurması için maddî desteğe şiddetle ihtiyaç vardır. Fakirlik de, yoksulluk da, kölelik de, borçluluk da doğrudan maddeye ve paraya bağlı ihtiyaç guruplarıdır. İçinde buldukları iâşe ıstırabından, şiddetli ıztırar halinden, ezici kölelikten veya dehşetli borçtan kurtulmaları ancak ihtiyaçları olan paraya kavuşmaları ile mümkündür. Kur’ân bu sınıflar için zekât gelirinden bir pay ayrılmasını önerir.

Diğer dört sınıfa gelince; bu dört sınıf: Zekât işinde görevli olanlar, müellefe-i kulûb (kalbi İslâm’a ısındırılabilir kimseler), Allah yolunda bulunanlar ve bir hayır işi için yola çıkmış ve yolda kalmış yolculardır. Bu sınıfların zikriyle Kur’ân, mânevî ihtiyaçlara “hizmete” vurgu yapar. Nitekim, bunlardan zekât görevlileri halkın işi

için yollardadırlar. Halkın mâlî ibâdetinin doğru yerlere tahsisi, tevcihi ve yönlendirilmesi için mesâî harcayanların görev alanları maddiyât değil, mâneviyâttır.

İkinci sınıf olan müellefe-i kulûba, yani “kalpleri İslâm’a ısınabilecekler sınıfı”na hizmet götürmek, başlı başına bir mâneviyât alanıdır. Günümüz teknolojisi nazara alındığında, bu hizmet grubunun ihtiyaç maddelerinin sınırsız olduğunu görürüz. İmân ve Kur’ân hizmetlerinin asrımızda cihanşümûl bir boyut kazandığını, îman hakîkatleri ve İslâm ahlâkı için iyi örnek olunduğunda, artık tüm insanlığın “ön yargularla hareket etmediğine, taassuplarını yırtarak akl-ı selimle karar verdiğine, en azından kalplerinin yumuşak bulunduğuna” bakılırsa, bu sınıfın ihmâl edilmeyecek ölçüde, hattâ diğer sınıflara nazaran tercih edilmeye şâyân bir hizmet biriminin konusu olduğu dikkatlerden kaçmaz.

Kur’ân’ın, zekât verilebilecekler arasında zikrettiği bir diğer sınıf da, bir hayır iş için yolculuk yaptığı esnâda parasızlıktan dolayı yolda kalmış insanlar sınıfıdır. Bu sınıfta öne çıkarılan, yolculuğa çıkış niyetidir. Binâenaleyh, hırsızlık, isyan veya tuğyan gibi şer işler için yola çıkanlara zekât verilmez. İlim tahsili, hizmetin gereği, İslâm’ın tebliği, hayırlı işlerin tanzimi, vs. gibi bir hayırlı iş için yolculuğa çıkanlar, paraları yeterli olmadığında zekâta istihkak kazanırlar. Yani yolculuğu belirleyen niyet hayır olmalıdır ki, desteklenmeyi hak etsin. Bu alan da, netîce itibariyle mâneviyât alanıdır.

Gelelim, Kur’ân’ın zekâtla desteklenmesini hükme bağladığı diğer sınıf olan “fî sebîli’llâh”, yani “Allah yolundakiler” sınıfına. Bu beyanla Kur’ân, Allah yolunda çalışan ve mücâhede eden tüm hizmet birimlerinin zekâtla desteklenmesini ön görür. Zaman değişir, araç ve gereç değişir; ama gâye değişmez. Öyle ki, dün cihad malzemesi kılıç ve kalkan iken; günümüzde bunların yerini kitap, kalem ve hizmet donanımı, vs. gibi araç-gereçler almıştır. Binâenaleyh, “Allah’ın adını âlemlere tebliğ etmek, tevhid kelimesini asrın anladığı dilde ispat ve îlân etmek, îmân hakîkatlerini yaymak ve neşretmek, Kur’ân’ın sönmez ve söndürülmez bir nur olduğunu hikmet lisânıyla cihana duyurmak, iyilikleri emretmek, kötülüklerden sakındırmak, vs.”Â gibi dallardan birini veya bir kaçını yürütmeyi görev bilmiş, bu konularda rüştünü ispat etmiş ve ehliyetini ibrâz etmiş güvenilir kuruluşların ve emîn hizmet birimlerinin zekât bütçesinden destek almaya hakları vardır.

Nitekim Bedüzzaman Saîd Nursî Hazretleri, zekât çeşmesinin çorak topraklar hükmünde bulunan ve zarurî derecede ihtiyaçlı olmadığı halde, sürekli acziyetini izhar ederek hep dünyevî ihtiyaçlarını gündemde tutan “seele” grubunun inhisarından kurtarılmasını, bu çeşmeye güzel bir mecrâ ve havuz yapılmasını ve bu havuz ile milletin “kemâlât bahçesinin” sulanmasını önemle tavsiye etmiştir. (2)

Dipnot:

1-Tevbe Sûresi, 9/60;

2-Münâzarât, s. 64; Münâzarât, s. 81.